

ПЕДАГОГІКА

УДК 37:94(4)

DOI: <https://doi.org/10.35774/gsip2023.01.71>

Леся АЛЕКСІЄВЕЦЬ

Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0030-3314>

Тетяна ПЕТРИК

Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0707-4620>

Юрій ПЕТРИК

Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7419-8724>

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСКУ СИСТЕМУ ОСВІТИ НА ПОЧАТКУ XXI СТ. КРІЗЬ ПРИЗМУ СПІВПРАЦІ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ ФОНДОМ ОСВІТИ

Анотація. У статті висвітлено співпрацю України з Європейським фондом освіти на початку XXI ст. Відзначено важливість інтеграції України у структури Європейського Союзу через активну участь у програмах Європейського фонду освіти, оскільки Україна знаходиться на

© Леся Алексієвець, Тетяна Петрик, Юрій Петрик, 2023.

шляху до Європейського Союзу та набула статус країни-кандидата на членство в Європейському Союзі. Описано проекти, які були реалізовані за співпраці між Міністерством освіти і науки України та Європейським освітнім фондом. Співпраця ґрунтується на таких напрямках, як безперервне навчання, вдосконалення професійних якостей, визначення необхідності у компетентностях і працевлаштуванні, навчання у веденні бізнесу, удосконалення професійної освіти, системне адміністрування і забезпечення коштами, участь у Туринському процесі. Серед проектів, що реалізовувалися протягом 2011–2020 років, виділяються «Покращення системи професійно-технічної освіти шляхом прогнозування й адаптування вмінь та навичок, соціального партнерства та оптимізації використання ресурсів» (2011–2013), «PRIME: прогнозування впливу реформ у галузі професійної освіти та підготовки робітничих кадрів» (2014–2015), «Навчання на виробництві» (2015–2017), «Децентралізація професійно-технічної освіти в Україні – поштовх до дій» (2016), «Державно-приватне партнерство у розвитку професійної освіти» (2018–2019), «Підвищення ефективності регіональних мереж ПТО: спільна робота над створенням Центрів професійної досконалості в Україні» (2019), «Реформування обласних мереж професійної (професійно-технічної) освіти в Україні: запровадження автономії та звітності закладів професійної (професійно-технічної) освіти» (2019–2020). Висвітлено основні вектори цих проектів, проаналізовано їхні основні складові, розглянуто ключові аспекти реалізації проектів, проаналізовано головні компоненти, що входять у їх структуру. З'ясовано особливості реалізації згаданих проектів у контексті співпраці Європейського фонду освіти з Міністерством освіти і науки України, тенденції їх реалізації та впровадження. Розглянуто роль взаємодії між Міністерством освіти і науки України та Європейським освітнім фондом як важливий фактор для інтеграції України у європейську систему освіти та визначено перспективи цього співробітництва.

Ключові слова: Україна, освіта, Європейський фонд освіти, європейська інтеграція, новітня історія України.

Lesya ALEXIYEVETS

Ternopil, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0030-3314>

Tetiana PETRYK,

Ternopil, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0707-4620>

Yurii PETRYK

Ternopil, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7419-8724>

INTEGRATION OF UKRAINE INTO THE EUROPEAN EDUCATION SYSTEM AT THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY THROUGH THE PRISM OF COLLABORATION WITH THE EUROPEAN TRAINING FOUNDATION

Abstract. *The article highlights Ukraine's cooperation with the European Training Foundation at the beginning of the 21st century. The importance of Ukraine's integration into the structures of the European Union through active participation in the programs of the European Training Foundation was noted, as Ukraine is on the way to the European Union and has acquired the status of a candidate country for membership in the European Union. The projects that were implemented in cooperation between the Ministry of Education and Science of Ukraine and the European Training Foundation are described. Cooperation is based on such areas as lifelong learning, development of professional skills and qualifications, analysis of the need for professional skills and employment, training in entrepreneurship and key competencies, improving the quality of professional education, system management and financing, participation in the Turin process. Among the projects implemented during the years 2011-2020 are «Improving the system of vocational and technical education by forecasting and adapting skills and abilities, social partnership and optimizing the use of resources» (2011–2013), «PRIME: forecasting the impact of reforms in the field of vocational education and training of workers» (2014–2015), «On-the-job training» (2015–2017), «Decentralization of vocational and technical education in Ukraine – impetus for action» (2016), «Public-private partnership in the development of professional education» (2018–2019), «Increasing the effectiveness of regional VET networks: joint work on the creation of Centers of professional excellence in Ukraine» (2019), «Reforming regional networks of professional (professional and technical) education in*

Ukraine: introduction of autonomy and reporting of professional (professional and technical) education institutions» (2019–2020). Highlighted the main aspects of these projects, analyzed their essential components, examined key aspects of project implementation, and scrutinized the fundamental components within their structure. The peculiarities of the implementation of the mentioned projects in the context of cooperation between the European Education Fund and the Ministry of Education and Science of Ukraine have been clarified. The role of the cooperation of the Ministry of Education and Science of Ukraine with the European Training Foundation as an important factor for the Ukraine integration into the European education system was considered, and the prospects of this cooperation were determined.

Key words: *Ukraine, education, European Training Foundation, European integration, modern history of Ukraine.*

Постановка проблеми. Питання європейської та євроатлантичної інтеграції є вкрай важливим для України. Особливо актуальним це стало у період останнього десятиліття, зважаючи на події Євромайдану та Революції Гідності 2013–2014 рр., початку російсько-української війни у 2014 р. та повномасштабного вторгнення російського агресора на територію України у лютому 2022 р.

Для України актуально інтегрувати всі сфери свого функціонування у структуру ЄС. У цій структурі є низка інституцій, які взаємодіють із державами, що не входять до Євросоюзу. Однією із важливих складових в інтеграції України у Європейський Союз є сфера освіти. Цим питанням активно займається Міністерство освіти і науки України. Освітня інтеграція передбачає ряд напрямків, передбачених Міністерством освіти й науки України: Європейський фонд освіти, Болонський процес, Еразмус+, Міжнародна європейська інноваційна науково-технічна програма EUREKA та інші [5].

Важливу роль тут відіграє Європейський фонд освіти (European Training Foundation; ETF), заснований в Турині (Італія) в 1994 р. З моменту заснування ця організація допомагає здійснити партнерам ЄС освітні реформи у контексті зовнішньої політики Європейського Союзу. Як правило, ця співпраця відбувається з країнами перехідної економіки [6]. Географічно існує кілька напрямків співпраці фонду з іншими державами: Центральна Азія (Узбекистан, Казахстан, Киргизстан, Туркменістан, Таджикистан), Східне партнерство (Вірменія, Азербайджан, Молдова, Україна, Грузія, Білорусь), Південне та Східне Середземномор'я (Алжир, Єгипет, Ізраїль, Палестина, Ліван, Лівія, Марокко, Йорданія, Сирія, Туніс), Африка на південь від Сахари, регіон Західних Балкан та Туреччини (Албанія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Сербія та Косово, Чорногорія, Туреччина [12]. Як бачимо, Україна належить саме до Східного партнерства [13: Where we work. Ukraine]. Вітчизняне міністерство вже декілька років веде з фондом активну співпрацю для того, аби зробити національну систему професійної (професійно-технічної) освіти, наближеною до стандартів Євросоюзу [6].

Аналіз дослідження. Загалом питання освітньої інтеграції України з Європейським Союзом досліджували В. Круглов, Д. Терещенко, В. Радкевич. Конкретно проблематика інтеграції України в європейський освітній процес на початку XXI ст. крізь призму співпраці з Європейським фондом освіти була згадана у виданні «Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» за загальною редакцією президента НАПН України В. Г. Кременя. Однак це питання не було розглянуто детально. Загалом проблематика дослідження залишається малорозвиненою у вітчизняній і зарубіжній історіографії.

Метою статті є дослідження співпраці між Україною та Європейським освітнім фондом як вияв інтеграції України у європейську систему освіти.

Виклад основного матеріалу. Європейський фонд освіти відзначає Україну як одну з пріоритетних країн і заявляє про підтримку вітчизняних партнерів у зміні освітньої системи і наближенні України до стандартів держав-членів Європейського Союзу, опираючись на такі аспекти, як підвищення кваліфікації педагогів та розвиток навичок у ключових економічних секторах. Фонд інвестує в підготовку вчителів, професійну орієнтацію, професійне вдосконалення [13].

Якщо йде мова про напрямки співпраці Міністерства освіти і науки України з Європейським освітнім фондом, то тут можемо визначити такі, які стосуються безперервного навчання та розвитку упродовж всього життя удосконалення якості професійно-технічної освіти тощо. Україна стала учасником проєктів Європейського фонду освіти [Європейський фонд освіти].

У рамках проєкту «Покращення системи професійно-технічної освіти шляхом прогнозування й адаптування вмінь та навичок, соціального партнерства та оптимізації використання ресурсів» було проведено збір та аналіз інформації від навчальних закладів професійно-технічної освіти. Цей аналіз базувався на трьох критеріях для поліпшення регіональної мережі професійно-технічних навчальних закладів:

- відповідність випускників ПТНЗ потребам ринку праці;
- ефективне використання навчальних приміщень та персоналу закладів професійно-технічної освіти;
- забезпечення більш рівних можливостей доступу молоді віком від 15 до 19 років до ПТНЗ у містах та районах конкретного регіону [7]. Початок форми

Проєкт «PRIME: Прогнозування впливу реформ у галузі професійної освіти та підготовки робітничих кадрів» ставив за мету підтримку удосконалення системи професійно-технічної освіти в Україні, зокрема у контексті трансформації технікумів, училищ і коледжів. Міжнародні та національні експерти спільно з представниками Міністерства освіти і науки України провели аналіз стану мережі вищих навчальних і професійно-технічних закладів у Дніпропетровській, Вінницькій областях і м. Києві. В результаті був розроблений план заходів, що охоплює фінансові, кадрові та інші аспекти. Також були встановлені критерії для оцінювання можливих ризиків та переваг [11].

Разом із тим, Україна у період 2014–2020 рр. взяла участь у ряді семінарів, конференцій в межах впровадження Національних рамок кваліфікації в країнах Східного партнерства, а також щодо розвитку професійних навичок і кваліфікацій.

Важливу роль відіграє участь України в Туринському процесі, що ініційований Європейським фондом освіти у 2010 р. Суть цього процесу полягає в аналізі політики у сфері професійно-технічної освіти на основі фактичних даних. Відповідно до Туринського процесу, система професійної освіти кожної країни аналізується на основі зовнішніх критеріїв, таких як чисельність населення, економіка, ринок і соціальні потреби, а також внутрішньої ефективності, включаючи якість і професійний рівень безперервної професійної освіти. В рамках Туринського процесу Міністерство освіти і науки України спільно з соціальними партнерами підготувало низку національних звітів (2010, 2012, 2014, 2016, 2019), регіональні звіти (2014: Вінницька, Дніпропетровська, Хмельницька, Сумська області та місто Київ; 2016: 24 області та місто Київ; 2019: 24 області та місто Київ) [6].

Українською важливою є реалізація проекту «Децентралізація професійно-технічної освіти в Україні – поштовх до дій». Він спрямований на те, аби зробити професійно-технічну освіту автономнішою, що мало би призводити до підвищення її якості. У рамках проекту у 2017 р. в Києві відбулася зустріч-конференція з Прем'єр-міністром України Володимиром Гройсманом, Міністром освіти і науки Лілією Гриневич, Заступником Голови Представництва ЄС в Україні Томасом Фреллесеном, були присутні народні депутати, представники Міністерства економічного розвитку, фінансів та соціальної політики, посадовці Міністерства освіти і науки та Регіональної ради професійно-технічної освіти, експерти, представники профспілок, громадські організації, роботодавці.

Володимир Гройсман заявив, що прийняття нового законодавства щодо професійно-технічної освіти сприятиме удосконаленню системи, зробить її гнучкішою та спрямованою на навчання висококваліфікованих кадрів, які є вельми важливими для розвитку реального сектора економіки.

Він зауважив, що в Україні велика потреба у фахівцях із високою кваліфікацією, і це підтверджується бізнесом. Володимир Гройсман заявив, що одним із рішень Уряду стало схвалення Середньострокового плану пріоритетних заходів до 2020 року, який визначає п'ять ключових напрямків. Серед них особлива увага приділяється розвитку людського капіталу та реформам в освітній галузі, спрямованим на соціальну справедливість та макроекономічну стабільність [10].

Міністр освіти і науки Лілія Гриневич під час виступу зазначила про досягнення в розвитку системи професійно-технічної освіти, включаючи проекти законів, регіональні плани розвитку професійної освіти та відкриття 25 початкових центрів. Вона також визначила кроки, які, на її думку, потрібно вжити для поліпшення системи, такі як розробка моделей фінансування, створення дорожньої карти модернізації професійної освіти, оновлення

обладнання та матеріальної бази, а також розробка нових стандартів професій і розширення мережі професійно-технічних навчальних закладів. За її словами, для успішної реформи системи професійної освіти необхідна тісна співпраця між Урядом, Парламентом, місцевою владою та бізнесом.

Учасники конференції обмінювалися досвідом України та країн ЄС, обговорюючи різні аспекти розвитку системи професійної освіти в контексті децентралізації, ефективної організації та оптимізації мережі професійно-технічних навчальних закладів, форм державно-приватного партнерства та ролі громади в реформуванні. Загалом учасники підкреслили, що політика у сфері професійної освіти повинна базуватися на новому баченні та відобразитися в оновленій законодавчій базі. Для створення ефективної та інноваційної системи необхідно, щоб національні та регіональні зацікавлені сторони поділяли це нове бачення, здатне відповісти на сучасні вимоги ринку праці та вирішувати соціально-економічні та регіональні виклики країни [10].

Попри важливі заяви та декларування готовності до реформ, наразі залишається ряд складнощів у сфері децентралізації професійно-технічної освіти. Міністерство освіти висловило зацікавленість у роботі за кількома ключовими напрямками, зважаючи на ряд проблем:

1. Пропозиція щодо об'єднання ПТНЗ із ВНЗ у сфері професійно-технічної освіти зазнала суттєвого опору. Міністерство шукає думку міжнародних експертів для розв'язання цього питання.
2. Зміни у системі фінансування ПТНЗ у 2016 році призвели до негативних наслідків, таких як затримки у виплаті заробітної плати та стипендій. Міністерство цікавиться міжнародним досвідом впровадження децентралізації та необхідної регулятивної підтримки.
3. Попри прогрес у розробці планів регіонального розвитку та формування регіональних замовлень, існує потреба в покращеннях, зокрема в ухваленні законодавства для регулювання регіональних замовлень та удосконаленні системи визначення потреб ринку праці.
4. Процес передачі майнових комплексів державних ПТНЗ зіткнувся з труднощами, такими як невизначеність щодо власності та відмови деяких регіонів передавати майно у комунальну власність.
5. Оптимізація мережі закладів професійно-технічної освіти залишається неясною, а об'єднання навчальних закладів потребує визначення критеріїв та джерел фінансування. Соціальні партнери рекомендують залучення регіональних рад і галузевих рад у визначенні перспектив та модернізації навчальних програм.

Європейський фонд освіти пропонує створити робочий документ «Стан професійно-технічної освіти в Україні», систематизувати нормативно-правові акти, проводити моніторинг впровадження Туринського процесу. Для цього організація запропонувала роботу у чотирьох конкретних напрямках:

1. Організація функцій управління на різних рівнях: національному, регіональному та в навчальних закладах.

2. Проведення роботи спеціальних груп у контексті децентралізації управління закладами, стимулювання автономії навчальних закладів та розвитку державно-приватного партнерства.
3. Створення «Зеленої книги» для систематизації порад, удосконалення законодавчої бази та залучення стейкхолдерів до інвестиційних проєктів у сфері ПТО.
4. Підтримка стратегічного використання «Зеленої книги» для розвитку сфери професійно-технічної освіти [4, с. 6–7].

У рамках наступного проєкту, який має назву «Державно-приватне партнерство у розвитку професійної освіти» велася активна робота Міністерства освіти і науки України, яке було налаштоване на системну, конструктивну та взаємовигідну співпрацю з підприємствами та організаціями для забезпечення якісного професійного навчання і професійно-технічної освіти та їх орієнтації на сучасні технології. Сторони в основному співпрацювали у таких сферах:

1. Розробка рекомендацій щодо реформування системи професійно-технічної освіти та встановлення професійно-освітніх стандартів.
2. Консультації щодо питань спільної зацікавленості.
3. Взаємодія у контексті організації спільних заходів.
4. Встановлення механізму працевлаштування випускників професійно-технічних коледжів та вищих навчальних закладів на підприємствах.
5. Розробка пропозицій щодо спільного надання роботодавцями та навчальними закладами професійної кваліфікації випускникам.
6. Взаємний обмін інформацією щодо розвитку професійної освіти та навчання кадрів у будівництві, рекламування та популяризація цієї інформації через засоби масової інформації та власні вебресурси.
7. Встановлення партнерства між великими організаціями та професійно-технічними і вищими навчальними закладами для надання шефської підтримки.
8. Забезпечення практичної підготовки учнів професійно-технічних шкіл і студентів вищих навчальних закладів, а також стажування викладачів на базових підприємствах.
9. Впровадження виплат галузевих та іменних стипендій найкращим учням і студентам.
10. Надання допомоги підприємствами в утриманні та розвитку матеріально-технічної бази навчальних закладів.
11. Запровадження матеріального та морального стимулювання викладачів [3].

Започаткований у 2019 р. проєкт «Підвищення ефективності регіональних мереж ПТО: спільна робота над створенням Центрив професійної досконалості в Україні» полягає в будівництві та/або реконструкції закладів професійної (професійно-технічної) освіти, а також їх обладнання з подальшим присвоєнням їм статусу Центрив професійної досконалості. Створення мережі таких Центрив має сприяти швидшій модернізації системи професійно-технічної освіти, що

дозволить підготовку висококваліфікованих робітничих кадрів, відповідних вимогам національного і регіональних ринків праці.

Проєкт має на меті створення умов для поліпшення якості освітніх послуг та формування нового іміджу випускника професійно-технічного навчального закладу. Цей імідж повинен визначати випускника як особистість, яка є всебічно розвинутою, здатною до самостійного вибору освітнього шляху. Крім того, випускник повинен бути конкурентоспроможним і мобільним на ринку праці, здобувши відповідні освітні та професійні компетентності відповідно до власних інтересів, здібностей і потреб суспільства.

Було визначено наступні завдання проєкту:

1. Забезпечення відповідності навичок і знань випускників професійно-технічних навчальних закладів вимогам роботодавців та ринку праці.
2. Посилення ролі державно-приватного партнерства у сфері професійно-технічних навчальних закладів.
3. Популяризація отримання професійно-технічної освіти серед молоді та дорослого населення.

Центри професійної досконалості мають стати сучасними осередками професійно-технічних навчальних закладів. Вони покликані об'єднати організацію первинної професійної підготовки учнів та професійного навчання дорослого населення. Планується, що вони будуть мати сучасну матеріально-технічну базу за пріоритетними професіями для економіки країни, а також оновлену соціальну інфраструктуру. Ці Центри, згідно з планами Міністерства освіти і науки будуть сприяти підготовці висококваліфікованих робітничих кадрів, впровадженню інновацій у професійній освіті та навчанні, обміну досвідом, забезпеченню принципу інклюзивного навчання та підвищенню престижності професійної освіти [9].

Згідно з фінансовою угодою України з Європейським інвестиційним банком, підписаною 15 грудня 2021 р., для створення Центрів професійної досконалості заклади професійної освіти мають отримати 58 млн євро. За ці кошти технікуми та коледжі повинні розбудувати інноваційні Центри з найкращою технікою та інклюзивними приміщеннями, які стали би платформою для взаємодії між навчальними закладами, бізнесом, владою та громадянами.

Проєкт передбачав створення дев'яти Центрів професійної досконалості в різних областях і містах України, що покращить умови навчання для понад 10 тис. учнів і педагогів. Європейський Союз додатково надає грант у розмірі 8,5 млн євро для підтримки реалізації цього проєкту [1].

Попри повномасштабну російсько-українську війну, 29 липня 2022 року було ухвалено Закон «Про ратифікацію Фінансової угоди «Програма підтримки професійно-технічної освіти в Україні» між Україною та Європейським інвестиційним банком».

Центрами професійної досконалості мають стати наступні

- Колківський центр професійно-технічної освіти;
- Дніпровський центр професійно-технічної освіти;

- Краматорське вище професійне училище;
- Вище професійне училище № 7 міста Калуш;
- Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва міста Київ;
- Ужгородський центр професійно-технічної освіти;
- Одеський центр професійно-технічної освіти;
- Чортківське вище професійне училище;
- Сновське вище професійне училище лісового господарства [ВРУ].

На сучасному етапі, після початку повномасштабної російської агресії на Україну Європейський фонд освіти разом з Європейським Союзом та його державами-членами заявили про свою повну солідарність з Україною та українським народом і засудили неспровоковану та невиправдану військову російську агресію як таку, що грубо порушує міжнародне право та Статут ООН, підриває міжнародну безпеку та стабільність.

Фонд заявляє, що продовжує роботу там, де дозволяють обставини, у взаємодії з Україною. Надалі планується активізація роботи в тісній співпраці з Європейським Союзом. Організація обіцяє і надалі підтримувати Україну у контексті освіти, навчання та експертизи ринку праці [13].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, співпраця між Україною та Європейським освітнім фондом є вкрай важливою для розвитку вітчизняної освіти. Можемо зауважити, що акцент цієї співпраці покладено передусім на розвиток професійно-технічної освіти, яка визначається фондом як одна із найперспективніших у сфері української освітньої системи. Залишається сподіватися, що це співробітництво буде лише посилюватися, охоплюючи також початкову, середню та вищу освіту, а це, відповідно, слугуватиме вагомим кроком на шляху інтеграції України у структури Європейського Союзу. Беручи до уваги той факт, що українське суспільство прагне продовжувати інтеграцію з Європейським Союзом, освіта – є однією з пріоритетних сфер у цьому контексті. Можемо зробити висновок, що питання освітньої інтеграції залишатиметься актуальним найближчим часом, тому майбутні кроки не мають залишатися поза увагою українських дослідників. Це потрібно для того, щоб аналізувати успіхи й невдачі інтеграції, а також, щоб вчасно реагувати на зміни в разі потреби.

Список літератури

1. 58 млн євро виділено на створення Центрів професійної досконалості у профтехах. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/58-mln-yevro-vidileno-na-stvorennya-centriv-profesijnoyi-doskonalosti-u-proftehah>.
2. ВРУ ратифікувала угоду щодо розбудови Центрів професійної досконалості на суму 58 млн євро. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vru-ratifikuvala-ugodu-shodo-rozbudovi-centriv-profesijnoyi-doskonalosti-na-sumu-58-mln-yevro>.

3. Державно-приватне партнерство. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/derzhavno-privatne-partnerstvo>.
4. Децентралізація професійно-технічної освіти в Україні – поштовх до дій. Зелена книга для спрямування обговорень на тему реформ та розвитку потенціалу, необхідних для побудови досконалої та привабливої системи професійної освіти в Україні. / Європейський фонд освіти, Міністерство освіти і науки України, 2016. 44 с.
5. Європейська інтеграція. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/yevropejska-integraciya>.
6. Європейський фонд освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/yevropejska-integraciya/spivprasya-z-yevropejskim-fondom-osviti>.
7. Модель сучасного закладу професійно-технічної освіти на прикладі Дніпровського центру професійно-технічної освіти, Дніпро, 2017. 31 с.
8. Регіональні ради професійної освіти в Україні. Пропозиція Методичних рекомендацій щодо їх організації і функціонування. / Європейський фонд освіти, Міністерство освіти і науки України, 2017. 42 с.
9. Фінансово-економічне обґрунтування за проектом «Створення Центрів професійної досконалості». / Міністерство освіти і науки України, 30 с.
10. Якісна професійна освіта сприятиме соціально-економічному та регіональному розвитку України. URL: <https://pon.org.ua/novyny/5562-yaksna-profesyna-osvta-spriyatime-socialno-ekonomichnomu-ta-regionalnomu-rozvitku-ukrayini.html>.
11. PRIME: прогнозування впливу реформ у галузі професійно-технічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-povidomlennya-2015-09-10-prime-prognozuvannya-vplivu-reform-u-galuzi-profesijno-tehnichnoyi-osviti>.
12. Where we work. URL: https://www.etf.europa.eu/en/where-we-work?field_related_regions_target_id_verf=All
13. Where we work. Ukraine. URL: <https://www.etf.europa.eu/en/where-we-work/countries/ukraine>.

References

1. 58 mln yevro vydileno na stvorennia Tsentriv profesiinoi doskonalosti u proftekhakh. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/58-mln-yevro-vidileno-na-stvorennya-centriv-profesijnoyi-doskonalosti-u-proftehah> (In Ukrainian).
2. VRU ratyfikovala uhodu shchodo rozbudovy Tsentriv profesiinoi doskonalosti na sumu 58 mln yevro. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vru-ratifikuvala-ugodu-shchodo-rozbudovi-centriv-profesijnoyi-doskonalosti-na-sumu-58-mln-yevro> (In Ukrainian).

3. Derzhavno-privatne partnerstvo. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/derzhavno-privatne-partnerstvo> (In Ukrainian).
4. Detsentralizatsiia profesiino-tehnicnoi osvity v Ukraini – poshtovkh do dii. Zelena knyha dlia spriamuvannia obhovoren na temu reform ta rozvytku potentsialu, neobkhidnykh dlia pobudovy doskonaloi ta pryvablyvoi systemy profesiinoi osvity v Ukraini. / Yevropeyskyi fond osvity, Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2016. 44 s. (In Ukrainian).
5. Ievropeiska intehratsiia. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/yevropejska-integraciya> (In Ukrainian).
6. Ievropeyskyi Fond Osvity. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/yevropejska-integraciya/spivpracya-z-yevropejskim-fondom-osviti> (In Ukrainian).
7. Model suchasnoho zakladu profesiino-tehnicnoi osvity na prykladi Dniprovskoho tsentru profesiino-tehnicnoi osvity, Dnipro, 2017. 31 s. (In Ukrainian).
8. Rehionalni rady profesiinoi osvity v Ukraini. Propozytsiia Metodychnykh rekomendatsii shchodo yikh orhanizatsii i funktsionuvannia. / Yevropeyskyi fond osvity, Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2017. 42 s. (In Ukrainian).
9. Finansovo-ekonomichne obgruntuvannia za proiekтом «Stvorennia Tsentriv profesiinoi doskonalosti». / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 30 s. (In Ukrainian).
10. Iakisna profesiina osvita spriyatyme sotsialno-ekonomichnomu ta rehionalnomu rozvytku Ukrainy. URL: <https://pon.org.ua/novyny/5562-yaksna-profesyna-osvta-spriyatime-socalno-ekonomchnomu-ta-regonalnomu-rozvitku-ukrayini.html> (In Ukrainian).
11. PRIME: prohnozuvannia vplyvu reform u haluzi profesiino-tehnicnoi osvity. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-povidomlennya-2015-09-10-prime-prohnozuvannya-vplyvu-reform-u-galuzi-profesijno-texnicnoyi-osviti> (In Ukrainian).
12. Where we work. URL: https://www.etf.europa.eu/en/where-we-work?field_related_regions_target_id_verf=All
13. Where we work. Ukraine. URL: <https://www.etf.europa.eu/en/where-we-work/countries/ukraine>.